

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Nadežda Budimović, Zlatko Čobović, Jelena Petković, Tamara Skrozza, Filip Švarn, Jelka Jovanović, Rodoljub Šabić, Ana Martinoli, Olivera Milošević, Milena Vasić i Sanja Pavlović, na sednici održanoj 25. 1. 2024. godine, jednoglasno donosi

## **ODLUKU**

Tekstom „Osumnjičeni za ubistvo cimera danas pred tužiocem“, objavljenim 22. novembra 2023. godine, dnevni list „Dnevnik“

**1.prekršio je tačku 1 Odeljka IV (Odgovornost novinara)**, po kojoj se novinar mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava ili se zalažu za bilo koju vrstu diskriminacije, govor mržnje ili podsticanje nasilja,

**2.prekršio je tačke 1 i 4 Odeljka V (Novinarska pažnja)** o obavezi novinara da poslu pristupa sa dužnom profesionalnom pažnjom, kao i da mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i učiniće sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu, starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom poreklu,

**3.prekršio je i tačku 2 Odeljka VII (Poštovanje privatnosti)**, po kojoj novinari i urednici naročito treba da izbegavaju spekulacije i prenošenje nedovojno proverljivih stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana.

Nalaže se dnevnom listu „Dnevnik“ da ovu odluku objave u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Odluka Komisije biće objavljena na sajtu Saveta za štampu ([www.savetzastampu.rs](http://www.savetzastampu.rs)) i dostupna javnosti.

## **OBRAZLOŽENJE**

Udruženje A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava podnela je žalbu na tekst kojim se izveštava o slučaju ubistva u Novom Sadu u novembru 2023. Tekstom je, kako su naveli u žalbi, „pokazan visok nivo nesenzibilnosti prema položaju osoba u situaciji beskućništva koji su akteri događaja koji se opisuje“. U žalbi se, između ostalog, navodi da se tekstom podstiče diskriminacija i šire stereotipi, što je suprotno tački 1 poglavlja IV, kao i tački 4 poglavlja V i smernicama u okviru tih tačaka. Suprotno Kodeksu, po kome se socijalni status počinitelja ili žrtve navodi samo ako je to u direktnoj vezi sa vrstom i prirodom počinjenog dela, navedeno

Kraljice Natalije 28  
11000 Beograd  
tel: (011) 30 67 320  
[www.savetzastampu.rs](http://www.savetzastampu.rs)

je više puta da su obojica beskućnici, iako zločin nema veze sa njihovim socijalnim statusom, a potenciranje te informacije dovodi do toga da se gradi narativ o tim ljudima kao o nekome ko se „zbog loših životnih navika odaje alkoholizmu“ što može dovesti i do ubistva. Tome dopinose i izjave komšija. Po mišljenju žalioca, preksena je i tačka 2 poglavlja VII, koja kaže da se prilikom izveštavanja o tragedijama moraju izbegavati spekulacije i prenošenje nedovoljno proverljivih stavova. Takođe, naveli su i da prekršaj Kodeksa predstavlja i upotreba kolokvijalnog termina beskućnik, jer to nije identitet, već socijalni status.

U odgovoru redakcije se ističe da ne postoji namera da se bilo koja grupacija etiketira, niti je izostala dužna novinarska pažnja prilikom izveštavanja, te da su svi podaci dobijeni iz nekoliko zvaničnih izvora, a novinar se i lično uverio u kojim uslovima su počinilac i žrtva boravili u napuštenoj kući. Redakcija, između ostalog, navodi da je identitet osumnjičenog zaštićen, a da su tačne informacije prenete bez senzacionalizma, kao i da u tekstu nema navoda iz žalbe da je reč o alkoholičarima. „Sa stanovišta prigovora da se po Kodeksu socijalni status osoba ne pominje ako nije u vezi sa vrstom i prirodom počinjenog dela, u konkretnom slučaju činjenica je da se ubistvo desilo u kući koja nije vlasništvo ni osumnjičenog ni žrtve, pa je objašnjenje da su u pitanju beskućnici neophodno sa stanovišta tačnog i objektivnog izražavanja“, naglašava se u odgovoru na žalbu. Ukazuje se i na to da termin beskućnik nikoga ne stigmatizuje i da ga koriste i zvanične državne institucije, a mediji su i ranije tako izveštavali o prehodnim ubistvima, kako bi se ukazalo da su ove osobe ugroženije od drugih. Redakcija „Dnevnika“ je postavila i pitanje aktivne legitimacije podnosioca žalbe.

Komisija za žalbe ukazuje na to da novinari, kada pišu o posebno osetljivim grupama, treba da uključe i ono „dodatno dugme“ koje nazivamo posebnom osetljivošću ili dužnom pažnjom kako nam se ne bi potkrale nenamere stereotipne slike ili lične predrasude i sagovornika i novinara. Po mišljenju članova Komisije, to nedostaje tekstu na koji se žalba odnosi.

Pominjanje cimera u naslovu zvuči posrpdno, jer se napominje da se osumnjičeni našao zajedno sa ubijenim u napuštenoj kući. Više od polovine teksta bavi se nezvaničnim saznanjima kako je došlo do sukoba dvojice beskućnika, koji se, kako je u jednom trenutku rečeno, „nalaze u policijskoj evidenciji“, što nije značajno za razumevanje zločina, već za podržavanje stereotipa o beskućnicima kao neodgovornim, potencijalno opasnim osobama. Kroz te stereotipe se, zapravo spekuliše i o motivima zločina.

Kada je reč o mestu na kojem se ubistvo dogodilo, realno je da je postojanje jednog takvog neobezbeđenog, zapuštenog i u šipražje zaraslog prostora u stambenom kvartu stvarni razlog za zabrinutost stanovnika, jer je takav prostor pogodan za razne kriminalne poslove, ali to je posebna tema, a njeno stavljanje u kontekst ove priče insinuira da su beskućnici koji ga sada koriste potencijalna opasnost za žitelje, što takođe stigmatizuje ljude koji su iz različitih razloga u jednom trenutku ostali bez krova nad glavom.

Komisija smatra da su tekstom prekršeni član 1 poglavlja IV, odnosno smernica ovog člana koja kaže da je novinarska profesija nespojiva sa širenjem bilo koje vrste stereotipa, kao i da predrasude koje novinari privatno imaju ne smeju biti objavljene ni otvoreno ni prikriveno, zatim članovi 1 i 4 poglavlja V, koji govore o dužnoj novinarskoj pažnji i tome da novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji. U okviru tačke 4 postoji smernica koja propisuje da se pripadnost određenoj grupi, odnosno društveno poreklo navodi samo ukoliko je taj podatak neophodan za puno razumevanje konteksta događaja o kojem se izveštava, što, po oceni Komisije, ovoga puta nije bio slučaj.

Članovi Komisije ukazuju na to da je širenje stereotipa neprihvatljivo i opasno, čak i kada iza toga ne stoji namera i podseća novinare i urednike da sa više pažnje izveštavaju o ovakvim slučajevima.

Komisija, takođe, smatra i da je način izveštavanja o teškim krivičnim delima i nasilju u našim medijima inače problematičan, bez obzira na to o kome izveštavaju, pa je i u ovom slučaju, po oceni Komisije, prekršena tačka 2 poglavlja VII, koja predviđa da novinari moraju da izbegavaju spekulaciju u izveštajima o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih. Komisija posebno skreće pažnju medijima da komšije i prolaznici nisu relevantni svedoci, niti sagovornici i da njihove izjave ne doprinose boljem razumevanju događaja, a mogu ozbiljno ugroziti privatnost ljudi o kojima se piše i doprineti širenju predrasuda.

Kada je reč o korišćenju termina beskućnik, Komisija veruje da sama upotreba tog termina ne predstavlja prekršaj Kodeksa, jer nije uvredljiv i ne prejudicira ništa.

U vezi sa pitanjem prava Udruženje A 11 da podnese žalbu, Komisija je, pre dostavljanja žalbe redakciji, procenila da je ispunjen uslov iz člana 3 Poslovnika o radu Komisije za žalbe, po kojem žalbu, ukoliko su tekstom povređena prava grupe ljudi, može podneti organizacija koja se bavi zaštitom ljudskih prava. U ovom slučaju, reč je o udruženju koje se bavi socijalnim pravima i socijalno ugroženim grupama, a tekst se, po mišljenju Komisije, odnosi na dve osobe neposredno, ali se se može razumeti i tako da se određeni stereotipi iz teksta odnose na sve beskućnike, što je i suština žalbe.

Beograd, 25.1.2024.

Predsedavajuća

Nadežda Budimović